

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu**

Poznań, dnia 4 lipca 2011 r.

**Pan
Józef Drop
Wójt Gminy Kramsk**

LPO-4110-01-05/2011
R/11/004

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli¹ zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w Urzędzie Gminy w Kramsku (dalej „Urząd”), kontrolę sprawowanego nadzoru nad gospodarką ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym w latach 2009-2011 (I półrocze).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 22 czerwca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Wójtowi niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie prowadzony latach 2009-2011 (I półrocze) nadzór przez Gminę Kramsk nad gospodarką ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym. Jednocześnie NIK pozytywnie ocenia podejmowane przez *Urząd* już w trakcie kontroli działania w zakresie przedstawienia Radzie Gminy uchwał mających na celu uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy.

1. Zadania własne gminy dotyczące prawidłowej gospodarki ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym, wynikają z przepisu art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o *samorządzie gminnym*². Zgodnie z art. 379 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*³, wójt sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tego organu.

W okresie objętym kontrolą liczba mieszkańców gminy Kramsk zwiększyła się z 10.457 mieszkańców według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. do 10.614 na dzień 31 grudnia 2010 r., (tj. wzrost wyniósł 1,5%). Prowadzona przez gminę rozbudowa kanalizacji sanitarnej spowodowała systematyczny spadek liczby mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych. Liczba mieszkańców korzystających z urządzeń kanalizacyjnych wzrosła w tym okresie z 340 do 672 (co stanowiło 3,3%

¹Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

²Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.

³Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, ze zm.

do 6,3% mieszkańców gminy). W badanym okresie nieczystości płynne z terenu nieobjętego zbiorczym systemem kanalizacyjnym zwożono do stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków w miejscowości Dębicz.

2. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia:

- 1)** rozbudowę sieci kanalizacyjnej na terenie gminy,
- 2)** prowadzenie ewidencji przedsiębiorców opróżniających zbiorniki bezodpływowe i transportujących nieczystości ciekłe,
- 3)** zapewnienie ustalania niższych cen przez przedsiębiorców za opróżnianie zbiorników bezodpływowych w porównaniu ze stawkami przyjętymi uchwałą Rady Gminy,
- 4)** terminowe składanie sprawozdań statystycznych dotyczących gospodarki ściekowej,
- 5)** przedstawienie w trakcie kontroli NIK przez Pana Wójta Radzie Gminy projektów uchwał regulujących nadzór gminy nadzór nad gospodarką ściekową.

3. Ustalenia kontroli NIK wykazały jednak nw. nieprawidłowości i uchybienia.

3.1. Prowadzona przez Urząd ewidencja zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków nie zawierała danych umożliwiających kontrolę częstotliwości ich opróżniania i planowanie rozwoju sieci kanalizacyjnej. Stanowiło to naruszenie art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*⁴. W ewidencji ujęto 2.056 zbiorników bezodpływowych, a według danych Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej (PGK) eksploatującego gminną oczyszczalnię na terenie gminy w roku 2010 było zawartych 445 umów pomiędzy podmiotami obierającymi nieczystości płynne a właścicielami posesji, na których zbiorniki bezodpływowe były zlokalizowane, co stanowiło ok. 22% zbiorników będących w rejestrze Urzędu. Zgodnie z danymi Urzędu, liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wyniosła 29, a według danych Starostwa Powiatowego w Koninie liczba ta jest trzykrotnie wyższa. Według danych PGK w 2010 r. dostarczono do stacji zlewnej pojazdami asenizacyjnymi ścieki w ilości wynoszącej 3,3 m³ na osobę, a tymczasem dostarczana ilość ścieków przez system kanalizacji sanitarnej była 7,5 krotnie wyższa i wyniosła 24,5 m³ na osobę. Zdaniem NIK, duża dysproporcja objętości dostarczanych ścieków do oczyszczalni przypadająca na jednego mieszkańca w zależności od sposobu ich dostarczania (transportem asenizacyjnym lub kanalizacją) świadczy o nieprawidłowym nadzorze nad gospodarką ściekową na terenie gminy.

3.2. Do dnia 26 maja 2011 r. Pan Wójt nie przedstawił Radzie Gminy projektów uchwał regulujących opróżnianie zbiorników bezodpływowych:

- projektu uchwały w *sprawie wymagań uzyskania zezwolenia na świadczenie usług w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych z terenu danej gminy*, mimo obowiązku wynikającego z art. 7 ust. 1 pkt 3a ustawy o utrzymaniu czystości porządku w gminach,
- projektu uchwały w *sprawie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi w zakresie utrzymania czystości i porządku w gminie* wymaganego przepisem art. 6 ust. 2 ustawy o utrzymaniu czystości,

⁴ Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, ze zm.

- projektu uchwały ws. *regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, mimo obowiązku* wymaganego na podstawie art. 19 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków⁵.

Projekty powyższych uchwał przedstawione zostały Radzie Gminy w dniu 26 maja 2011 r. i zostały przyjęte przez Radę. NIK pozytywnie ocenia podjęcie w trakcie prowadzonej kontroli działań mających na celu naprawę wcześniejszych zaniedbań.

3.3. W *Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie gminy* nie wskazano sposobu rozliczania objętości ścieków w zależności od zużycia wody lub wynikających z norm wskazanych w *rozporządzeniu w sprawie określenia norm zużycia wody*⁶. W omawianym regulaminie za obligatoryjne opróżnianie zbiorników bezodpływowych przyjęto stawkę w wysokości 200% maksymalnej stawki opłat za usuwanie nieczystości określonych uchwałą gminy. Jest to niezgodne z zapisem art. 6 ustawy o *utrzymaniu czystości*, ponieważ wysokość opłat w tej sytuacji powinna być wyliczona z zastosowaniem stawek określonych w uchwale w *sprawie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi w zakresie utrzymania czystości i porządku w gminie*.

3.4. System kanalizacyjny gminy Kramsk jest niezgodny z wyznaczonym podziałem aglomeracyjnym określonym w rozporządzeniach Wojewody Wielkopolskiego z 2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji. Na podstawie tych rozporządzeń na terenie gminy Kramsk funkcjonują trzy aglomeracje. Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy *Prawo wodne*⁷ aglomeracje powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, zakończone oczyszczalniami ścieków. Tymczasem na terenie gminy Kramsk system kanalizacji zbiorczej zakończony jest tylko jedną oczyszczalnią gminną w miejscowości Dębicz. Ponadto na podstawie rozporządzenia Wojewody Wielkopolskiego nr 42/06 z dnia 31 marca 2006 r. dla oczyszczalni w Dębiczu RLM (równoważna liczba mieszkańców) wynosi 2.400, a wg sprawozdania z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich RLM jest wyższe i wynosi 2.784.

3.5. Spośród ośmiu decyzji wydanych przez Urząd dla przedsiębiorców na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, w siedmiu nie wskazano nr rejestracyjnych pojazdów asenizacyjnych oraz ich pojemności, a w czterech przypadkach nie określono nazwy stacji zlewnej. Tymczasem zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach* zezwolenie powinno określać m.in. wymagania w zakresie jakości usług objętych zezwoleniem oraz inne wymagania szczególne wynikające z odrębnych przepisów, a zgodnie z dyspozycją art. 9 ust. 1aa omawianej ustawy zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych powinno określać stacje zlewne. Ponadto NIK zwraca uwagę, że w analizowanych decyzjach, w siedmiu przypadkach nie zobowiązano przedsiębiorców do udokumentowania częstotliwości mycia pojazdów i rejestrowania ich mycia i odkażania. Przepis art. 9 ust. 1 ustawy o *utrzymaniu porządku i czystości* wymaga, żeby zezwolenie obejmowało m.in. niezbędne zabiegi z zakresu ochrony środowiska i ochrony sanitarnej, które są wymagane dla działalności objętej zezwoleniem.

3.6. Urząd nie egzekwował od przedsiębiorców zajmujących się opróżnianiem zbiorników bezodpływowych i transportem nieczystości płynnych, obowiązku składania rocznych informacji dotyczących ilości i rodzaju nieczystości ciekłych zebranych

⁵ Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.

⁶ Dz. U. Nr 8, poz. 70.

⁷ Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, ze zm.

z obszaru gminy oraz obowiązku sporządzenia i przekazania do Urzędu w terminie do 15 dnia po upływie każdego miesiąca wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu zawarł umowy na opróżnianie zbiorników, a także wykazu wygasłych i rozwiązanych umów. Powyższe obowiązki wynikały z dyspozycji zawartej w art. 9a ust. 1 i ust.2 ustawy *o utrzymaniu porządku i czystości*.

3.7. W badanym okresie, Pan Wójt nie wydawał upoważnień do kontroli prawidłowości eksploatacji zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne oraz częstotliwości ich opróżniania, mimo że na podstawie przepisów art. 6 ust. 6 ustawy *o utrzymaniu czystości i porządku*, gmina jest zobowiązana zorganizować opróżnianie zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umowy na ich wywóz, a wójt gminy na podstawie art. 379 ust. 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, może upoważnić do wykonywania funkcji kontrolnych odpowiednich pracowników lub funkcjonariuszy straży gminnych. Ponadto przepisy art. 8b ustawy *o utrzymaniu czystości i porządku* uprawniają Wójta do kontroli działalności przedsiębiorcy w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem, a czynności kontrolne przeprowadza się na podstawie upoważnienia wydanego przez Wójta.

3.8. Urząd nie sprawdzał wykonywania przez właścicieli nieruchomości wykonywania obowiązku określonego w art. 5 ust. 1 pkt 3b i art. 6 ust. 1 ustawy *o utrzymaniu czystości i porządku* oraz udokumentowania w formie umowy korzystania z usług wykonywanych przez uprawnionego przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, przez okazanie takiej umowy i dowodów płacenia za takie usługi.

3.9. Siedmiu przedsiębiorców składających wnioski na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, nie wypełniło punktu dotyczącego obowiązków z zakresu ochrony środowiska i ochrony sanitarnej, polegającej na dokumentowaniu częstotliwości mycia i odkażania pojazdów oraz odpowiedniego rejestrowania tych czynności. Spośród 8 wnioskodawców, w 6 przypadkach nie podano nr rejestracyjnego pojazdów oraz pojemności zbiornika pojazdu asenizacyjnego.

Na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 3, 4 i 5 ustawy *o utrzymaniu czystości*, wniosek o udzielenie zezwolenia powinien zawierać (3) określenie środków technicznych, jakimi dysponuje ubiegający się o zezwolenie na prowadzenie działalności objętej wnioskiem; (4) informacje o technologiach stosowanych lub przewidzianych do stosowania przy świadczeniu usług w zakresie działalności objętej wnioskiem; (5) proponowane zabiegi z zakresu ochrony środowiska i ochrony sanitarnej planowane po zakończeniu działalności. Wymagania dla przedsiębiorców ubiegających się o zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, które obejmują m.in. zabiegi sanitarne i porządkowe związane ze świadczonymi usługami zostały określone przepisem § 2 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie szczegółowego sposobu określania wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia*⁸. określono. Obowiązek organizowania i przeprowadzania odkażania pojazdów, narzędzi i innych urządzeń wynika z dyspozycji § 2 *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnym*⁹ oraz § 10 *rozporządzenia w sprawie wymagań dla pojazdów asenizacyjnych*¹⁰, który wymaga aby po dokonaniu opróżnienia zbiornika w

⁸ Dz. U. z 2006 r. Nr 5, poz. 33.

⁹ Dz. U. Nr 104, poz. 868.

¹⁰ Dz. U. z 2002 r. Nr 193, poz. 1617.

pojazdach asenizacyjnych część spustowa zbiornika powinna być odkażona, a po zakończeniu pracy pojazdy te powinny być umyte.

3.10. Stacja zlewna zlokalizowana na terenie gminnej oczyszczalni nie zapewniała pomiaru objętości dowożonych nieczystości ciekłych, co stanowiło naruszenie przepisu § 3 pkt 1 *rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych*¹¹. Objętość dostarczanych ścieków szacowano na podstawie nominalnej objętości zbiorników pojazdów asenizacyjnych.

3.11. Urząd nie wykonał zalecenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska z 2008 r. polegającego na usunięciu zalegających osadów w oczyszczalni ścieków. Duża ilość osadu generuje problemy pracy oczyszczalni powodujące zwiększenie kosztów eksploatacji oraz uciążliwość zapachową w okresie letnim. Wprawdzie ograniczony wywóz 15 do 20% osadów nastąpił w końcu 2009 r., jednak z powodu niedoboru środków, nie dokonano pełnego oczyszczenia z nich oczyszczalni ścieków.

3.12. Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) Urzędu nie przedstawiono informacji o gminnych programach ochrony środowiska, o wnioskach o wydanie zezwolenia i o zezwoleniach na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, raportów z wykonania gminnych programów ochrony środowiska, gminnego planu gospodarki odpadami oraz sprawozdań z realizacji gminnego planu gospodarki odpadami. Na stronie BIP Urzędu nie zamieszczono również informacji o zgłoszonych wnioskach o wydanie zezwolenia i o zezwoleniach na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Obowiązek ten wynika z postanowień przepisu art. 21 ust. 2 pkt 23c i pkt 27 oraz art. 25 ust. 1 pkt 8 *ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*¹². W *rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie wzoru oraz zawartości i układu publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie*¹³ ustalono wzór publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie.

3.13. W informacji z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych przedłożonej marszałkowi województwa za 2010 r., podano nieprawidłowe dane dotyczące oczyszczonych ścieków w gminnej oczyszczalni - 12 tys. m³ ścieków, a tymczasem wg danych oczyszczalni pojemność ścieków dostarczonych poprzez system kanalizacyjny wyniosła 13,75 tys. m³, a dowiezionych ze zbiorników bezodpływowych 24,15 tys. m³, czyli łącznie 37,9 tys. m³. Ponadto w informacji podano, że taborem asenizacyjnym dowożono ścieki do nieistniejących oczyszczalni w aglomeracji Wola Podłęzna i Wysokie, mimo że faktycznie ścieki te dowożone były do oczyszczalni w Dębiczu w aglomeracji Kramsk.

3.14. Gmina Kramsk nie posiada aktualnego Programu Ochrony Środowiska. Ostatni Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kramsk na lata 2000-2010 został przyjęty uchwałą nr XVIII/93/99 przez Radę Gminy w grudniu 1999 r. Brak sporządzenia takiego Planu... w późniejszych terminach był niezgodny z dyspozycją art. 17 i 18 *ustawy Prawo ochrony środowiska*, które wymagają aby organ wykonawczy gminy sporządzał gminny program ochrony środowiska na cztery lata po zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu przy zapewnieniu możliwości udziału społeczeństwa w

¹¹ Dz. U. z 2002 r. Nr 188, poz. 1576.

¹² Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, ze zm.

¹³ Dz. U. z 2010 r. Nr.186, poz. 1249.

postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony środowiska. Z wykonania programów Urząd powinien sporządzić co 2 lata raport, który przedstawia się radzie gminy.

3.15. Zadania z zakresu gospodarki ściekowej w Urzędzie przypisane były do 4 stanowisk, w tym dwa zadania dotyczące:

(-) przygotowania decyzji na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych przypisane było do stanowiska samodzielnego stanowiska ds. działalności gospodarczej i ochrony przeciwpożarowej,

(-) prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych przypisane było do samodzielnego stanowiska ds. infrastruktury i gospodarki przestrzennej.

Osoby wyznaczone do wykonywania tych dwóch zadań na co dzień nie zajmowały się gospodarką ściekową, nie posiadały kierunkowego wykształcenia oraz nie były szkolone w tym zakresie. Ze względu na wagę zagadnień w ocenie NIK nieuzasadnione jest przydzielanie zadań z tego zakresu stanowiskom pracowniczym nieprzygotowanym do realizacji tych zadań. Pan Wójt podzielił stanowisko NIK w tej sprawie i zobowiązał się do powierzenia zadań z zakresu zarządzania gospodarką ściekową, przygotowanym do tej pracy, dwóm pracownikom Urzędu posiadającym odpowiednie wykształcenie i szkolenym dodatkowo w tym zakresie.

Przedstawiając powyższe uwagi i oceny, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1) uaktualnienie ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne o dane umożliwiające kontrolę częstotliwości ich opróżniania,

2) przygotowanie projektu uchwały w sprawie *regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie gminy Kramsk* przedstawienie go Radzie Gminy,

3) dostosowanie *Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy* do obowiązujących przepisów,

4) zainicjowanie uaktualnienia rozporządzenia wojewody w sprawie wyznaczenia aglomeracji w gminie Kramsk,

5) ujęcie w pozwoleniach na usuwanie i transport nieczystości płynnych, pełnej informacji o sprzęcie używanym do odbioru nieczystości płynnych i zapewnienie dokumentowania częstotliwości mycia i odkażania pojazdów asenizacyjnych,

6) wyegzekwowanie od przedsiębiorców obowiązku składania rocznych informacji o ilości i rodzaju nieczystości ciekłych zebranych z obszaru gminy oraz miesięcznych informacji o zmianach w liczbie zawieranych umów z właścicielami nieruchomości na usuwanie nieczystości płynnych,

7) prowadzenie kontroli działalności przedsiębiorców zajmujących się opróżnianiem i transportem nieczystości płynnych,

8) podjęcie działań w celu sprawdzenia prawidłowości eksploatacji zbiorników bezodpływowych oraz wykonywania przez właścicieli nieruchomości obowiązku w zakresie posiadania przez nich zawartych umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych oraz dowodów płacenia za ich opróżnianie,

9) uzupełnienie przez przedsiębiorców wniosków składanych do Urzędu na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i ich transport o informacje wymagane obowiązującymi przepisami,

10) zapewnienie pomiaru objętości ścieków na punkcie zlewnym oczyszczalni,

11) usunięcie zalegających osadów z oczyszczalni ścieków,

12) umieszczenie w biuletynie informacji publicznej informacji o środowisku w wymaganym przepisami układzie,

13) skorygowanie informacji przekazanej do Marszałka Województwa z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych o dane dotyczące rzeczywistej ilości ścieków dostarczanych do gminnej oczyszczalni oraz o dane dotyczące rzeczywistej wielkości oczyszczalni,

14) sporządzenie Programu ochrony środowiska dla gminy Kramsk.

15) powierzanie spraw dotyczących zarządzania gospodarką ściekową pracownikom przygotowanych zawodowo do prowadzenia tych spraw.

Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje od Pana Wójta, w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków lub o działaniach podjętych w celu ich realizacji albo o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Wójtowi prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

Rozdzielnik:

1. Adresat.
3. Aa (e-szafa).